

Dossier ACEC

door

Pierre Joye

De "Ateliers de Constructions Electriques de Charleroi", beter bekend onder de afkortende benaming ACEC zijn, in de vorm waarin we ze op dit ogenblik kennen, tot stand gekomen op 7 juli 1904. De oorsprong van deze onderneming dateert nochtans uit een vroegere tijd en zijn geschiedenis is zeer nauw verbonden met het ontstaan van de elektromechanische konstruktie in België.

In 1878 begon een jonge Belgische ingenieur, Julien Dulait, in een werkhuis aan de oever van de Samber te Marcinelle met de bouw van kleine hydraulische turbines die de dynamo aandreven waarop Zenobe Gramme, die er de uitvinder van was, in 1869 een brevet had genomen. Zijn eerste industriële verwezenlijkingen brachten er hem toe om in 1881 de "Compagnie Générale d'Electricité" op te richten die vijf jaar later de maatschappij "Electricité et Hydraulique" zou worden. Deze maatschappij zorgde in 1888 voor de uitrusting van de eerste industriële centrale die in België werd gevestigd, ze bouwde de eerste motoren voor de Belgische elektrische trams en installeerde in 1894 te Brussel de eerste elektriciteitscentrale van het land. In 1898 richtte de firma een filiaal op te Jeumont in Frankrijk.

"Electricité et Hydraulique" werd zwaar getroffen door de crisis van 1900 en werd in 1904 door Edouard Empain overgenomen. Hij richtte een nieuwe maatschappij op, de "Ateliers de Constructions Electriques de Charleroi", om de installaties van Marcinelle over te nemen. De werkhuizen van Jeumont werden overgedaan aan een maatschappij die Empain in Frankrijk gevormd had, de "Ateliers de Constructions Electriques du Nord et de l'Est", die in 1921 de "Forges et Ateliers de Constructions Electriques de Jeumont" zouden worden en die in 1965 zouden fusioneren met ondernemingen voor elektrische konstruktie van de groep Schneider, om te komen tot "Jeumont-Schneider".

Toen de eerste vestigingen van ACEC ontoereikend waren geworden, verwierf de maatschappij in 1907 een uitgestrekt terrein te Marcinelle-Vilette voor de bouw van nieuwe bedrijven, zoals de elektrische kabelfabriek, die in 1910 begon te werken, en nieuwe werkhuizen voor zwaar materieel. De ACEC bedrijven die in 1904 slechts 715 arbeiders en bedienden in dienst hadden, telden er 3.000 (2.600 arbeiders en 400 bedienden) aan de vooravond van de oorlog 1914-18.

In 1919 deed de "Generale Bankmaatschappij" haar intrede in ACEC. Ze schreef in op een kapitaalsvermeerdering en bracht terzelfdertijd het oude bedrijf uit Ruisbroek 'Vilten en Hoeden' in, waarde afdeling 'kleine motoren' van ACEC zou worden ondergebracht. Vanaf dat ogenblik deelde de "Generale Bankmaatschappij" samen met Empain de controle over de maatschappij die haar activiteiten steeds verder zou ontwikkelen en die de verscheidenheid van haar produkten steeds meer zou vergroten. In 1930 had ze reeds 8.300 arbeiders en bedienden in dienst.

DE SNELLE ONTWIKKELING VAN NA DE OORLOG.

Het belang van ACEC neemt na de tweede wereldoorlog gestadig toe. De maatschappij start de produktie van nieuwe artikelen, bouwt nieuwe bedrijven, slorpt andere ondernemingen op en komt tot een uitgebreid net van filialen, zowel in België als in het buitenland.

Aanvankelijk vervaardigden de ACEC bedrijven vooral zwaar elektrisch materieel, motoren, alternatoren, transformatoren en centrifugaalpompen. Meer en meer echter gaan ze een grotere verscheidenheid in hun produktie brengen. Vanaf 1947 richt de maatschappij een elektronische afdeling op en in 1957 sluit ze een akkoord met "Westinghouse" voor het vervaardigen van kernreactoren, wat haar zal toelaten deel te nemen aan de bouw van de Frans-Belgische centrale van Chooz, die in 1961 wordt begonnen.

Deze uitbreiding van haar aktiviteit maakt dat ACEC haar installaties verder gaat ontwikkelen en nieuwe bedrijven gaat bouwen : één te Mont-sur-Marchienne in 1952, waarin de afdeling elektronika wordt ondergebracht, een andere te Gerpinnes, in 1960, voor bewerkingen waarbij gebruik wordt gemaakt van halfgeleiders.

De expansie van ACEC ging gepaard met de inpalming van concurrerende ondernemingen. In 1947 slorpt ze de "Constructions Electriques de Belgique C.E.B." op, waarmee ze vanaf 1939 een kontrakt had gesloten om er de aktiviteiten van te rationaliseren. Het bedrijf van de "C.E.B." te Herstal zal een afdeling worden van ACEC; de afdeling te Boussu zal worden gesloten. En in 1960 slorpt ACEC de "Société d'Electricité et de Mécanique S.E.M." op, de oude "Bedrijven Gebroeders Carels" te Gent, de tweede Belgische onderneming die elektrisch materieel vervaardigde voor industrieel gebruik en die op dat ogenblik een 2.500 arbeiders tewerkstelde. Deze onderneming, die in 1838 werd gesticht en die vooral stoommachines vervaardigde, sloot in 1894 een kontrakt met de Duitse uitvinder Rudolf Diesel om gebruik te kunnen maken van zijn brevetten op motoren met zware stookolie. In 1920 werd ze de "S.E.M.", begon met de konstruktie van elektrisch materieel en slorpte in 1934 de "Werkhuizen Van den Kerchove" op die sedert 1925 te Gent waren gevestigd. Op het ogenblik dat de "S.E.M." door ACEC werd overgenomen, beheerde deze maatschappij twee bedrijven : één te Gent en een ander te Haren. De eerste werd een afdeling van ACEC en die van Haren werd gesloten.

Tijdens deze periode ontwikkelde ACEC tevens een netwerk van filialen door zelf een hele reeks maatschappijen op te richten of door de controle te verwerven over andere maatschappijen, zoals :

- de COGEBI (Compagnie générale belge des isolants), te Lot bij Brussel;
- de MAGNETO BELGE L.M.B. te Vorst bij Brussel, die vervolgens zal omgevormd worden voor de vervaardiging van mazoutbranders en die in 1969 zal fusioneren met een ander filiaal, de M.A.T. (Matériel automatique et thermique);
- de MANUFACTURE DE CABLES ELECTRIQUES ET DE CAOUTCHOUC te Eupen;
- de CONSTRUCTIONS ELECTRIQUES DU NORD DE LA BELGIQUE ELNOR, te Wespelaar en Rijssel (éénfasige motoren);
- de NOUVEAUX ATELIERS LEBRUN te Nimy (koude industrie).

ACEC heeft ook talrijke filialen in het buitenland :

- in Frankrijk : CLAREL te Roubaix;
- in Portugal : EFACEC te Porto;
- in Ierland : ACEC (Ireland) te Waterford;
- in Argentinië : TEDO te Mercedes;
- in Brazilië : INDUSELET te Sao Paulo.

Tot het begin van de jaren 60 ontwikkelt ACEC zich door haar eigen middelen of doordat ze concurrerende firma's opslorpt, maar vanaf het ogenblik dat de Gemeenschappelijke Markt veel uitgebreidere afzetgebieden toegankelijk maakt, tracht ze overeenkomsten te sluiten met grote buitenlandse firma's om tot het gemeenschappelijk beheer te komen van gespecialiseerde bedrijven met een massaproductie. Het is met dit doel dat ACEC zich associeert met de groep PHILIPS, om deel te hebben in de controle over :

- de C.B.R.T. (Compagnie belge de radio et de télévision) te Brugge;
- de C.B.R.E. (Compagnies belges réunies d'éclairage) te Quevaucamps (fluorescerende lampen);
- de ELPHIAC te Herstal (electrothermie);
- de I.E.C. (Industries électriques du Congo) te Leopoldstad.

STERKTE EN ZWAKTE VAN ACEC.

Op het einde van deze periode, in 1969, heeft ACEC de leiding over een groep van 23 bedrijven, waarvan er zich 15 in België bevinden (7 eigen bedrijven en 8 geassocieerde bedrijven) en 8 in het buitenland, en staat ze aan het hoofd van een twintigtal maatschappijen, die zich bezighouden met distributie en

onderzoek, en ongeveer 70 kantoren en agentschappen in het buitenland.

Op dit ogenblik heeft ACEC zowat 15.000 arbeiders in dienst in haar vier afdelingen te Charleroi, Ruisbroek, Herstal en Gent. (De cijfers zijn op 31 december 1969 : 10.524 arbeiders, 3.363 bedienden en 822 ingenieurs en kaders). De groep heeft over zijn geheel genomen bijna 22.000 werknemers in dienst.

De toestand van de onderneming is in elk geval ver van bevredigend. Zeker, gedurende een vijftiental jaren vertoonde ACEC een regelmatig groeiritme : van 1848 tot 1963 werd de normale omzet van de groep verdrievoudigd, waarbij de 3 miljard werd overschreden en steeg tot 9 miljard F. Nadien echter vertraagt deze groei en neemt de omzet nog slechts langzaam toe. Deze stagnering is trouwens ook merkbaar op het vlak van de tewerkstelling, die in dalende lijn evolueert.

ACEC heeft natuurlijk nog steeds een aantal belangrijke troeven in handen : denken we maar aan haar geschoolde en zeer bekwame handarbeiders en aan haar uitgelezen team vorsers en technici. De onderneming is één van de weinige in België die ingezien heeft hoe noodzakelijk het is, belang te hechten aan onderzoek. Ze besteedt er jaarlijks 300 à 350 miljoen frank aan. Meer dan 200 gespecialiseerde werkkrachten, voor het merendeel burgerlijk ingenieurs of licentiaten in de wetenschappen, werken in centrale laboratoria, waar aan onderzoek wordt gedaan op het vlak van de fysische chemie en de technologie, en in laboratoria waarmee elk van de negen produktieafdelingen uitgerust is.

Hieraan heeft ACEC haar goede reputatie te danken voor wat de kwaliteit van haar produkten betreft; nochtans liet haar dit blijkbaar niet toe zich in een even sterke mate verder te ontwikkelen als bepaalde buitenlandse firma's uit dezelfde sektor.

De vergelijking met PHILIPS, dat ontstond in dezelfde periode als ACEC, toont dit aan. Er was een tijd dat ACEC, zowel wat het belang van de onderneming als haar produkten betrof, op dezelfde hoogte stond als de nederlandse firma, maar in 1967 bedroeg het verkoopcijfer van de groep PHILIPS 70 miljard F terwijl dat van ACEC slechts de 11,5 miljard bereikte.

De betrekkelijke zwakte van ACEC en de vertraging die ze dan nog tijdens haar groei had opgelopen vanaf de jaren 1965-68, kunnen ongetwijfeld voor een groot deel verklaard worden door het feit dat slechts matig werd geïnvesteerd. Van 1946 tot 1960 bedroegen de investeringen gemiddeld slechts om en bij de 140 miljoen F per jaar. Van 1961 tot 1968 alles samen 150 à 250 miljoen. In verhouding tot het zakencijfer en het aantal tewerkgestelde arbeiders vertegenwoordigt dit nog geen vijfde van de investeringen die gedaan werdendoor de grote maat-

schappijen in de sektor van de ijzermetallurgie. Het is zonder meer duidelijk dat dit onvoldoende is voor een onderneming die actief is in een sektor die aan de spits staat.

Dat er slechts zo matig werd geïnvesteerd komt door het feit dat ACEC hierin diende te voorzien met eigen middelen, door zelffinanciering, want geen van beide groepen die onder elkaar de controle over deze maatschappij verdeelden was echt geïnteresseerd in de ontwikkeling van de maatschappij.

De GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ, die niet steeds het bewijs levert van veel dynamisme wanneer het gaat om de promotie van de industrie, maakte zich weinig zorgen om een onderneming die ze slechts voor de helft controleerde. En wat de groep Empain betreft, die bleek, sedert de dood van zijn stichter in 1929, gedurende een hele periode meer smaak te vinden in gekombineerde financiële verrichtingen dan in de industrie.

In alle opzichten is deze tweevoudige overheersing van de GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ en Empain al bij al zeer nadelig geweest voor ACEC, dat het slachtoffer is geworden van een tweehoofdige directie, die een verlamdende invloed uitoefende. Beide groepen zetelen in de beheerraad en er zijn vertegenwoordigers van beide groepen op elk niveau, waardoor iedere benoeming van een vertegenwoordiger van de ene groep, de benoeming van een vertegenwoordiger van de andere groep met zich brengt : hierdoor ontstaan allerlei dubbele functies, waaruit een gebrek aan dynamisme voortvloeit.

ACEC wordt nog steeds gekenmerkt voor een traditie die nog dateert uit de tijd toen Edouard Empain de zaak leidde en toen de regel gold dat ingenieurs en technici voorrang hadden op de handelssektor van het bedrijf. Terwijl ACEC getoond heeft dat het in staat is om technische wonderen tot stand te brengen, zorgde het daarom nochtans niet steeds voldoende voor de kommercialisering ervan.

HET AKKOORD EMPAIN - WESTINGHOUSE.

Het is in 1968 dat de WESTINGHOUSE ELECTRIC CORPORATION naar voren komt met een Europees, supranationaal plan voor de industrie van elektrische konstrukties dat moet dienen om onder haar bescherming een reeks Europese ondernemingen te regroeperen die onder haar licentie werken : JEUMONT-SCHNEIDER in Frankrijk, ACEC in België, MARELLI en TOSELLI in Italië, CENEMESA in Spanje.

Baron Edouard-Jean Empain herinnerde eraan tijdens een receptie die in februari van 1970 te Brussel werd georganiseerd ter ere van de beheerders van Westinghouse : "Het is in de lente van 1968 geweest dat ik te Parijs, tijdens een lunch in het gezelschap van M. Burnham en M. De Cubas, ingezien heb dat voor JEUMONT-SCHNEIDER en ACEC aanzienlijke mogelijkheden konden resulteren uit een nauwere samenwerking met WESTINGHOUSE, dat op dat ogenblik naar de mogelijkheid zocht om in Europa een belangrijke maatschappij op te richten."

Tot op dat ogenblik had baron Edouard-Jean Empain zich nooit veel zorgen gemaakt over ACEC. Diegene die men 'de jonge baron' noemde, had slechts één jaar tevoren de smaak in het zakenleven te pakken gekregen. Nadat hij geëist had dat zijn stiefvader, baron Edouard-François Empain, de leiding van de familie-onderneming aan hem zou overlaten, zette hij vaart achter de zaken, maar gaf op dat ogenblik voorrang aan de verovering van het oude industriële rijk van de familie Schneider, wat hij overigens tot een goed einde bracht, aangezien hij in mei 1972 voorzitter werd van de naamloze vennootschap SCHNEIDER. Wat ACEC betreft, was hij des te meer geneigd om deze onderneming in de steek te laten, daar hij van oordeel was, zoals hij later verklaarde, dat de zaken slecht beheerd waren geworden : "De verantwoordelijken hebben gedurende dertig jaar niet efficiënt gewerkt. Beide financiële groepen delen hiervoor de verantwoordelijkheid. Ze hebben op lange termijn niet de rol vervuld die van patroons van ACEC kon worden verwacht... in plaats daarvan hebben ze 'allerlei dingen gedaan' zonder een renderend plan voor de verdere uitbouw van het bedrijf op te stellen, na een grondig marktonderzoek." (1)

Baron Empain achtte het niet nodig de directie van het bedrijf en de andere aandeelhouders van ACEC over zijn onderhandelingen met Westinghouse in te lichten. Voor het voldongen feit geplaatst, steunden ze dan maar de hele operatie.

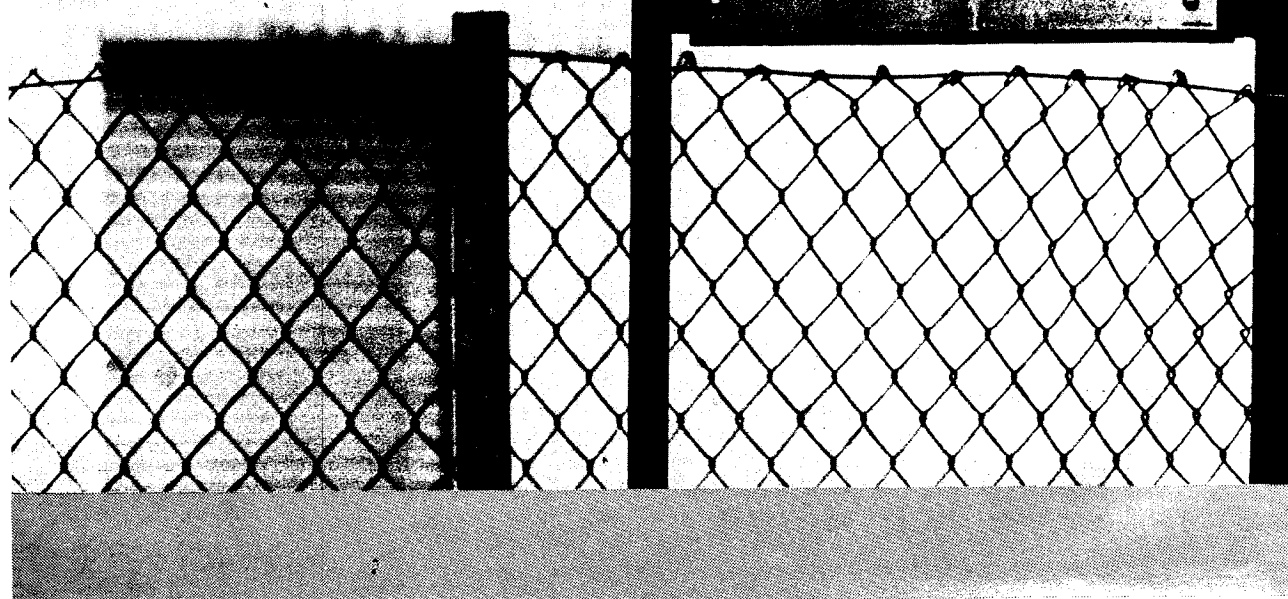
M. André Dubuisson, die op dat ogenblik gedelegeerd beheerder was (en vertegenwoordiger van de GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ) legde hierover een aantal verklaringen af toen het akkoord met Westinghouse openbaar werd gemaakt. Hij herinnerde eraan dat de directie van ACEC aan een werkgroep de opdracht had gegeven, na te gaan of het gunstig zou zijn akkoorden met andere firma's af te sluiten. "Er was daar eigenlijk geen haast bij. Maar in augustus 11. heeft baron Empain, buiten ons medeweten, effecten van ACEC te koop aangeboden aan WESTINGHOUSE.... U kan begrijpen dat we hierover ontstemd waren... Het is dan, dat we de zaak WESTINGHOUSE opnieuw onderzocht hebben, en dat de werkgroep tot het besluit kwam dat het een goede zaak was." (2)

ACEC

ACEC

Division Ruisbroek Afdeling

Postbus 44 184 811, 185

HET AANBOD VAN WESTINGHOUSE.

Op 5 februari 1969 wordt vernomen dat WESTINGHOUSE besloten heeft in het openbaar een bod te doen op de effecten van ACEC, en dat de groep EMPAIN voorgesteld heeft om zijn aandeel van 30 % aan WESTINGHOUSE over te doen. Weldra laat de GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ weten dat ze "gunstig staat tegenover een plan dat bedoeld is om de mogelijkheden van de Belgische firma te vergroten door er een dimensie van internationaal formaat aan te geven."

Het nieuws verwekt grote opschudding en onmiddellijk worden voorstellen geformuleerd om deze slag af te weren.

Reeds op 10 februari dient Georges Glineur, in naam van de kommunistische parlementsleden, een wetsvoorstel in dat de Staat het recht op voorkoop geeft, waardoor het mogelijk wordt gemaakt ACEC te naasten om het een statuut van nationale regie te verlenen.

Op 20 februari richt een afvaardiging van het ABVV van ACEC-Charleroi een "oproep tot de regering en het parlement om zich het recht toe te eigenen het toekomstig beheer van ACEC te controleren via een behoorlijk aandeel in het kapitaal".

De regering Eyskens-Cools zal weigeren om ook maar iets in deze richting te ondernemen. Edmond Leburton, op dat ogenblik minister van economische zaken, zal over zijn antwoord op deze oproep geen twijfel laten bestaan, wanneer hij voor de Kamer verklaart : ".om ACEC te redden moet men het integreren in een groep die op wereldschaal van belang is, moet men het daarin, als gespecialiseerd bedrijf, een aparte plaats laten innemen met behoud van zijn mogelijkheden om aan technologisch onderzoek te doen... Geen enkele nationale oplossing behoort tot de mogelijkheden... Wat ACEC betreft, dient het probleem van de regie niet gesteld. Vandaar dat de regering niet overweegt om de aan de gang zijnde onderhandelingen te bemoeilijken, maar wel slechts haar toestemming te geven (3) indien aan de volgende voorwaarden wordt voldaan : behoud van de tewerkstelling, ontwikkeling van het onderzoek en de werkzaamheden in de nukleaire sektor, behoud van de Belgische identiteit, behoud van alle sociale rechten." (4)

De onderhandelingen die begonnen waren, zullen dus zonder moeilijkheden kunnen verdergezet worden, maar in Frankrijk staan de zaken er anders voor : de Franse regering stelde haar veto toen Empain ook JEUMONT-SCHNEIDER aan WESTINGHOUSE wilde afstaan.

Toch zal dit WESTINGHOUSE niet weerhouden zich voor een industriële basis in Europa te zorgen, en het zal België zijn dat het centrum zal vormen van waaruit de operaties geleid worden. In december 1969 worden de modaliteiten voor de overname van ACEC aangekondigd. Empain doet zijn aandeel van 30 % over aan WESTINGHOUSE dat verder nog 40 % van de effecten zal afkopen van andere aandeelhouders, en dat zal inschrijven op een kapitaalsvermeerdering van 448 miljoen F. Zodoende zal WESTINGHOUSE ongeveer 68 % van het kapitaal van ACEC in handen krijgen, terwijl de GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ een aandeel van ongeveer 10 % zal behouden en de andere effecten verdeeld zijn over een massa kleine aandeelhouders.

Op 18 december 1969 ontvangt Edmond Leburton, minister van economische zaken, een afvaardiging van ACEC, vergezeld van M.José De Cubas, voorzitter van WESTINGHOUSE INTERNATIONAL. In een officiële mededeling, die wordt verspreid na afloop van deze samenkomst, wordt onderstreept dat "aan de Belgische regering de meest formele toezeggingen werden gedaan, zowel van de kant van WESTINGHOUSE als van de kant van ACEC" op het vlak van de eisen die werden gesteld betreffende de na te komen verplichtingen : behoud en uitbreiding van de tewerkstelling, bestendiging van de toestand van de onderneming, zowel op lange- als op middellange termijn, promotie van de onderneming op technologisch en wetenschappelijk vlak, behoud en ontwikkeling van het onderzoekscentrum van ACEC, enz.

ACEC wordt in februari 1970 overgelaten. Tijdens recepties en interviews hoort men van M.Donald C.Burnham, voorzitter van de WESTINGHOUSE ELECTRIC CORPORATION en van M.De Cubas slechts bemoedigende verklaringen. WESTINGHOUSE is niet alleen van plan om het opzoekingswerk van de Belgische maatschappij te ontwikkelen, maar het zal tevens een centraal laboratorium oprichten voor onderzoek en proefnemingen, waar het opzoekingswerk zal gekoördineerd worden. Een even schitterende toekomst worden de filialen voorspeld die WESTINGHOUSE reeds in België bezit: de WELCOSA (de oude Werkhuizen Jaspar) die liften vervaardigt, te Bierset-Awams, en de WESTINGHOUSE THERMO-KING te Luik die koelinstallaties vervaardigt voor vleestransport. (5)

Om niet onder te doen, haastte het M.C.E.S.C. (Ministerieel comité voor economische en sociale coördinatie) zich om met ingang van 14 januari de waarborg van de Staat toe te zeggen voor een krediet van 500 miljoen frank dat door de A.S.L.K. aan ACEC werd verleend in het kader van een financieringsprogramma dat 1.145 miljoen omvatte, en bestemd was om 560 nieuwe werkplaatsen te scheppen in de afdelingen te Herstal, Ruisbroek, Gent en Marcinelle.

DE ONTMANTELING VAN ACEC.

Het eerste gevolg van de overname van ACEC door WESTINGHOUSE is dit : het scheidt zich af van de filialen die het met PHILIPS deelt. De opdeling gebeurt in augustus 1970. ACEC verwerft een controle van 100 % over ELPHIAC te Herstal. De C.B.R.T., de C.B.R.E. en de I.E.C. worden daarentegen filialen die 100 % onder het beheer van PHILIPS komen. ACEC verkoopt overigens opnieuw zijn meerderheids-participatie in de NOUVEAUX ATELIERS LEBRUN.

Bij ACEC wordt een volledige reorganisatie doorgevoerd, waarbij men zich laat inspireren door het model van WESTINGHOUSE. Een eerste herstructurering komt tot stand in 1971 en wordt gevolgd door een tweede in 1973. Hierdoor ontstaan vier zelfstandige groepen die samengesteld zijn uit een aantal afdelingen en filialen van de maatschappij, die ieder instaan voor produktie, studiewerk en marktbeleid : ENERGIE, SISTEMEN en VERDEDIGING, INDUSTRIEEL MATERIEEL, DUUR-ZAME VERBRUIKSGOEDEREN. Een vijfde groep, INTERNATIONALE PRODUKTIE, houdt zich bezig met industriële filialen in de niet-aangrenzende landen. Bepaalde functies worden gecentraliseerd gehouden (administratie, onderzoek en ontwikkeling, personeelszaken), maar elke groep beschikt over een ruime autonomie.

In 1971 wordt de kabelfabriek die meer dan 2.000 arbeiders in dienst heeft, opnieuw verkocht aan de Italiaanse groep CEAT, omdat WESTINGHOUSE er de voorkeur aan geeft om zich te ontdoen van "deze sektor, waarmee ze helemaal niet vertrouwd is en die ze nauwelijks de gepaste technische steun kan geven." (6) De kabelfabriek wordt overgebracht naar een nieuwe maatschappij, de CABLERIE DE CHARLEROI C.D.C. Niet veel later verkoopt ACEC opnieuw zijn aandeel in de MANUFACTURE DE CABLES ELECTRIQUES ET DE CAOUTCHOUC van Eupen, die haar bestaansreden verliest na het wegvallen van de kabelfabriek.

Intussen trof WESTINGHOUSE de nodige schikkingen om zijn projekten in de nukleaire sektor te kunnen realiseren. Een filiaal, opgericht in december 1970, het WESTINGHOUSE ELECTRIC NUCLEAR ENERGY SYSTEMS EUROPE (Wenese), dat nadien herdoopt werd in WESTINGHOUSE ELECTRIC EUROPE S.A. (Weesa), vestigde een onderzoekscentrum in de oude lokalen van de E.R.A. (Union Carbide), te Ukkel, waar ook de Amerikaanse Wenese een nevenbedrijf oprichtte. Het is naar hier dat de afdeling nukleaire aangelegenheden van ACEC weldra zou worden overgebracht. Zoals M.Thomas Evens, voorzitter van de Amerikaanse Wenese verklaarde, is één van de redenen waarom deze maatschappij in België werd opgericht precies "het feit dat ACEC over een groep ingenieurs in de kernfysica beschikt die de nodige kennis bezitten over ons type van kernreactoren, de Westinghouse PWR, waarmee de Belgische centrales van Mol, Chooz, Doel en Tihange uitgerust zijn." (7)

Een handels- en informatiecentrum voor de verkoop van kerncentrales in Europa zal er eveneens opgericht worden. Het zal bijgestaan worden door een ordinator waarvan het brein zich te Pittsburgh bevindt en het zal zich bezighouden met de engineering en de marketing, van bij de aanbiedingen die gedaan worden tot en met de dienst na verkoop.

De WEESA neemt tevens het grootste gedeelte van het handelsgebied van ACEC over: In overeenstemming met een akkoord dat gesloten werd met WESTINGHOUSE, zal de Belgische firma de bevoegdheid behouden om zijn materieel te verkopen in België, het Groot-Hertogdom, Nederland en Zaïre, maar voor de andere landen zal WESTINGHOUSE zich hiermee gelasten.

HET EINDE VAN ALLE ILLUSIES.

Reeds in maart 1971 had het gemeenschappelijk vakbondsfront van de verschillende zetels van ACEC zowel aan de direktie van de maatschappij, als aan de regering, een memorandum overhandigd, met betrekking tot de problemen die zich bij ACEC voordeden inzake tewerkstelling : vijftien maand nadat WESTINGHOUSE de maatschappij had overgenomen, was het aantal arbeidsplaatsen in geen enkele zetel behouden gebleven en was het zelfs met 4.000 eenheden verminderd.

Naar deze waarschuwing werd niet geluisterd en het jaar daarop ging de direktie van ACEC zelfs door met het tentoonspreiden van haar optimisme. Tijdens een vergadering met de drie betrokken partijen : direktie, vakbonden en regering, die op 13 juli 1972 plaats had op het kabinet van de minister van economische zaken, Henri Simonet, stelde de directeur-generaal van de maatschappij, M. Pierre Uytendhoef, een 'plan in zes luiken' voor, dat ACEC moest toelaten "de grootste maatschappij te worden van Westinghouse in Europa en er een zeer belangrijke rol in te spelen". Dat plan, dat zich uitstreckte over een periode van vijf jaar, voorzag belangrijke investeringen die het behoud van de werkplaatsen verzekerden en die zelfs tot een lichte stijging van het aantal werkplaatsen zou bijdragen. "We stellen 11.500 personen tewerk. We voorzien dat dit getal tijdens de komende maanden met enkele honderden zal afnemen. Na 1973 zal het opnieuw toenemen en op het einde van de periode zal het de 12.000 eenheden bereiken."

Een deel van de fondsen die vrijkwamen door de verkoop van de kabelfabriek aan CEAT werd werkelijk gebruikt voor nieuwe investeringen. In 1971 had men te Jumet een bedrijf voor condensatoren gevestigd. Een bedrijf voor de produktie van motoren zou gebouwd worden te Chapelle-Beausart, een nieuw bedrijf voor reaktoren te Marcinelle, de afdeling 'mechanica' van het bedrijf te Gent zou worden omge-

vormd voor de vervaardiging van gasturbines en ACEC zou een Duits filiaal oprichten voor elektrische apparatuur, de KIEPE ELECTRIK, te Düsseldorf.

Maar weldra bleek dat de verplichtingen, aangegaan op het vlak van de tewerkstelling, niet nagekomen werden. Het aantal arbeiders in dienst van ACEC nam voortdurend af. Van 11.114 op het einde van 1971, daalde het tot 10.138 in december van 1973 en het zou niet meer dan 9.073 bereiken op het einde van december 1975.

Tijdens de winter van 1973-74 wordt de toestand steeds erger. Te Charleroi ontketent de directie de 'operatie 7 december' tegen de kaders en bedienden : 88 ingenieurs en bedienden worden afgedankt en vele anderen worden in rang verlaagd. Te Gent brengt de beslissing om de smelterij te sluiten de loontrekken en bedienden ertoe om het bedrijf te bezetten en de staking een maand lang door te zetten. De M.A.T.-L.M.B. te Vorst stopt enkele maanden later zijn activiteit, nadat zijn sektor 'grote keukens voor gemeenschappen' aan de Franse groep BUCUWE-THOMSELLE werd overgelaten.

Tijdens een vergadering met de drie betrokken partijen die op 7 februari 1974 gehouden wordt, bevestigt M.E.H.Seim, voorzitter van WESTINGHOUSE EUROPE nogmaals met zekerheid dat zijn groep geenszins van plan is ACEC te ontmantelen, maar hij voegt er aan toe dat "de onontbeerlijke rendabiliteit een grotere soepelheid van de arbeidskapaciteit vereist" en dat het hem niet mogelijk is het behoud van de tewerkstelling op middellange en lange termijn te waarborgen.

De verplichtingen die vier jaar geleden werden aangegaan tegenover de regering zijn natuurlijk vergeten : de komende maanden zullen dat bevestigen. In Pittsburgh heeft men immers de steven gewend. Na een periode van spektakulaire groei in de Verenigde Staten zelf, had de leiding van WESTINGHOUSE omstreeks 1968 besloten om meer verschillende activiteiten te ontwikkelen en om in andere delen van de wereld te investeren. Het 'Europees supranationaal plan' moet binnen dit perspectief gesitueerd worden, maar daar het niet de verwachte resultaten opleverde, werd in 1974 een nieuwe directie aangesteld, die de opdracht had terug te komen op de politiek van vroeger en zich van haar verplichtingen te ontdoen.

In september 1975 verneemt men dan dat WESTINGHOUSE geen enkele verantwoordelijkheid meer wil nemen inzake het beheer van de ondernemingen die zich buiten de Verenigde Staten bevinden en dat het besloten heeft de controle over ACEC op te geven, terwijl het evenwel een minderheidsparticipatie en een vertegenwoordiging in de raad van beheer wenselijk acht.

Deze politiek van opheffing van verplichtingen brengt mee dat andere filialen van de groep, waarvan de activiteit in België ligt, de onderneming verlaten.

Nadat WESTINGHOUSE besloten heeft zijn activiteit in de sektor 'liften' op te geven, wordt de WELCOSA (de oude werkhuizen Jaspar) overgelaten aan KONE, een Finse maatschappij. De WESTINGHOUSE THERMO-KING zal in februari 1976 gesloten worden.

ACEC OP DE VEILING.

Om zich van zijn meerderheidsparticipatie in ACEC te ontdoen, begint WESTINGHOUSE onderhandelingen met de groep EMPAIN, waarmee het in Frankrijk nauw was blijven samenwerken.

Na het mislukken van een projekt, waarbij WESTINGHOUSE ook JEUMONT SCHNEIDER van EMPAIN wilde overnemen, had WESTINGHOUSE met de Franse regering een akkoord gesloten. Dit had ertoe geleid dat filialen werden opgericht in de sektor van de kernenergie die gemeenschappelijk werden beheerd door WESTINGHOUSE en EMPAIN SCHNEIDER. Zo nam in december 1972 WESTINGHOUSE 45 % voor zijn rekening in FRAMATOME, waarvan CREUSOT-LOIRE, een filiaal van EMPAIN, de belangrijkste aandeelhouder bleef met 51 %. Niet veel later bestelde ELECTRICITE DE FRANCE C.D.F. vier kerncentrales bij FRAMATOME. In 1974 sloot FRAMATOME met de Franse regering een akkoord waardoor ze het monopolie verwierf voor de bouw van centrales met licht water (een licentie van Westinghouse). Terzelfdertijd deed WESTINGHOUSE een gedeelte van zijn participatie in FRAMATOME over aan het COMMISSARIAT A L'ENERGIE ATOMIQUE FRANCAIS (C.E.A.) waardoor de afhankelijkheidsrelatie wordt bekrachtigd waarin de E.D.F. zich bevindt tegenover de techniek van WESTINGHOUSE. Een volgende stap werd gedaan in april 1976, bij de oprichting van NOVATOME, waaraan de opdracht werd gegeven kerncentrales van de tweede generatie te bouwen : bij de verdeling van het kapitaal ging 40 % naar CREUSOT-LOIRE (Empain) en 30 % naar het C.E.A. en naar ALSTHOM (Compagnie Générale d'Electricité), waardoor de heerschappij van Empain in de atoomsektor werd bevestigd.

Toen Empain door WESTINGHOUSE werd benaderd om het beheer van ACEC over te nemen, toonde hij zich niet erg gehaast. De voorbesprekingen werden op de lange baan geschoven. Empain liet ze lang aanslepen, duidelijk om de onderhandelingen niet te bemoeilijken die hij voerde om zich van de samenwerking met WESTINGHOUSE in Frankrijk te verzekeren.

Deze vertragende beweging riep heftige reacties op van de kant van de arbeiders van ACEC. Op 9 december 1975 laten de arbeiders en bedienden van de verschillende zetels van ACEC aan de minister van economische zaken weten, dat het gemeenschappelijk vakbondsfront eist dat de openbare macht een participatie van

51 % zou nemen in de ACEC-bedrijven, die als geheel dienen behouden te blijven. Het eist tevens dat de afdeling 'nukleaire aangelegenheden' er zou terugkeren, dat maatregelen zouden worden genomen om de werkgelegenheid zowel kwantitatief als kwalitatief te ontwikkelen en om een controle van de kant van de arbeiders mogelijk te maken.

Deze eisen worden bij ACEC-Charleroi en C.D.C. (Câblerie de Charleroi) gesteund door de politieke afdelingen van de socialistische partij, van de kristelijke arbeidersbeweging en van de kommunistische partij. De vertegenwoordigers van deze partijen hebben besloten "hun krachten te bundelen met het gemeenschappelijk vakbondsfront om in ACEC te komen tot een nieuw type van bedrijfsbeheer, dat bevrijd zal zijn van de absolutistische bevelen van de multinationals en waarin de invloed van de Staat en de arbeiders bepalend zal zijn".

Deze aktie komt tijdens de maanden die daarop volgen op gang, maar de regering Tindemans weigert verplichtingen aan te gaan in de voorgestelde richting. De minister van economische zaken, Fernand Herman, verwerpt elke vorm van meerderheidsparticipatie van de Staat en stelt een 'plan' voor, waarin wordt gesteld dat ACEC overgenomen wordt door een 'konsortium' dat geleid wordt door de financiële groepen en de trusts uit de elektriciteitssector, waarbij de Staat zich zou aansluiten door een minderheidsparticipatie te nemen die na dien eventueel weer kan overgedaan worden aan Empain.

Op 2 juli neemt de Kamer met 99 stemmen tegen 52 (de socialisten, de kommunisten en een enkele kristen-demokraat) een resolutie aan die het plan wat zachter doet aankomen, maar die werd opgesteld met dezelfde perspectieven voor ogen. Deze tekst stelt dat :

1. het bedrijf wordt behouden en ontwikkeld en de afdeling 'nukleaire aangelegenheden' er terugkeert,
2. ACEC-ELPHIAC als geheel behouden blijft en verder wordt ontwikkeld,
3. de werkgelegenheid voor elke zetel en tot op het hoogste niveau behouden wordt, een niveau dat in overeenstemming is met zijn aktuele rendabiliteit,
4. de publieke sektor in die mate deelneemt in de participatie als nodig is om over de middelen te beschikken, om op eendoeltreffende wijze te waken over de realisering van de hier opgesomde punten,
5. in elk proces van de besluitvorming, met betrekking tot de werkgelegenheid of de onderneming als geheel, de representatieve arbeidersorganisaties worden ingeschakeld.

HET 'KONSORTIUM' VAN MINISTER HERMAN.

Het plan dat ontworpen werd door minister Herman beantwoordt op alle punten aan de wensen van de direktie van ACEC. In een samenvattend dokument zet de onderneming haar standpunt tegenover het plan als volgt uiteen : "De direktie van ACEC spreekt zich uit voor een oplossing die WESTINGHOUSE toelaat zich te ontdoen van zijn meerderheidspositie, terwijl de terugkeer van de nukleaire technologie naar ACEC verzekerd wordt, evenals de steun van de grote klanten van de onderneming op de Belgische markt, doordat gelijktijdig de GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ, de elektriciteitsproducenten en de Staat participaties aangaan en daarenboven kunnen rekenen op een economisch en technisch ver gevorderde samenwerking met de groep EMPAIN-SCHNEIDER, in het midden gelaten of deze groep vertegenwoordigd is onder de aandeelhouders." (8)

Het 'plan Herman' komt tegemoet aan deze betrachtingen. Een 'protokollair basisakkoord', dat uitgewerkt werd door de ministeriële diensten, stelt de oprichting van een 'konsortium' in het vooruitzicht dat als volgt is samengesteld :

1. de Staat of de N.I.M.,
2. de GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ en haar filiaal SOFINA,
3. ELECTROBEL en TRACTION ET ELECTRICITE, vertegenwoordigers van de elektriciteitsproductie- en distributiesektor,
4. de CIE.BRUSSEL LAMBERT en de COBEP.

Daar WESTINGHOUSE zijn participatie van 68 % wil terugbrengen op 20 %, zal het konsortium 48 % van de ACEC-effekten overnemen die Westinghouse wil overlaten tegen 1.210 F per effekt (die op de beurs 300 F genoteerd staan), hetzij voor een totaal bedrag van 1 miljard 232 miljoen frank.

Voegen we hier aan toe, dat hoewel het niet gepland was dat EMPAIN-SCHNEIDER zou deelnemen aan dit konsortium, vertegenwoordigers van deze groep als 'raadgevers' deelnamen aan de vergaderingen die door minister Herman waren belegd om zijn voorstel te onderzoeken, wat overigens beantwoordde aan de wensen van de direktie van ACEC.

De N.I.M., die door de minister van economische zaken uitgenodigd werd om deel uit te maken van het konsortium, droeg haar technici op, hun opmerkingen te formuleren in een kort verslag. Hierin waren de gevolgen die het 'plan Herman' zou hebben, reeds duidelijk merkbaar.

In het verslag wordt duidelijk in het vooruitzicht gesteld, dat de overname van ACEC door het konsortium verdere stopzetting van de bedrijfsactiviteit zal meebrengen. Vastgesteld wordt, dat bepaalde afdelingen (kleinere motoren, transformatoren, apparatuur, enz..) "slecht aangepast zijn aan de markt" en dat "op het vlak van de concurrentie moet gestreefd worden naar rationalisering." Met betrekking tot het bedrijf te Gent, wordt de oprichting van filialen voorgesteld, waarnaar twee industriële afdelingen (mechanica en elektriciteit) en de afdeling 'gasturbines' zouden kunnen worden overgebracht. Verder wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat de zetel te Gent volledig zou ontmanteld worden.

Tevens is men in het verslag van oordeel dat de politiek die werd gevoerd, om de werkgelegenheid te beperken door het personeel dat het bedrijf verlaat niet te vervangen, een veroudering van de effectieven heeft meegebracht, en dat "het nodig is, het personeel te vernieuwen en het door de algemene directie onder handen te laten nemen".

IN HET MIDDELPUNT VAN DE SOCIALE STRIJD.

Het personeel eens onder handen nemen! Dat is natuurlijk iets waarvan het patronaat al zeer lang droomt, want de ACEC-arbeiders staan bekend om hun strijdvastheid. Het is bij ACEC dat het gemeenschappelijk vakbondsfront de handen in elkaar geslagen heeft en deze eenheid in de strijd is vruchtbaar geweest.

Robert Dussart, hoofdafgevaardigde van het A.B.V.V. voor ACEC-Charleroi, formuleerde het als volgt : "De vakbond steunt hier op een oude en degelijke traditie die teruggaat tot de tijd van de bezetting en de strijd tegen het hitalisme, tegen de kollaboratie met de fascistten. 99 % van wie bij ACEC werkt is aangesloten bij de vakbond en onze akties zijn meestal lonend omdat ze steunen op een grote samenhang. We hebben onze akties gesitueerd binnen een gewestelijke en zelfs binnen een nationale kontekst en meer dan eens zijn we daarvoor op één of andere manier diegenen geweest die akties en ordewoorden hebben gelanceerd die later door anderen, die talrijker waren dan wijzelf, werden overgenomen." (9)

Door dit dynamisme is ACEC op sociaal vlak een voorbeeld geweest, gekenmerkt door een grote stabiliteit inzake werkgelegenheid tot op het ogenblik van de overname door WESTINGHOUSE.

De strijd is moeilijker geworden vanaf het tijdstip waarop de belangrijke beslissingen te Pittsburgh werden genomen, temeer daar het patronaat van WESTINGHOUSE de direktie van ACEC ertoe aanzette om zich af en toe door Ameri-

kaanse 'shock-metoden' te laten inspireren.

De operatie 'slecht aangepaste afdelingen' wordt in december 1973 gestart en vormt al een eerste voorbeeld. Ze getuigt van een vastberadenheid om bij de kaders en de bedienden het psychisch evenwicht te verstoren en te maken dat wat ze moeten doen, hun krachten te boven gaat.

In april 1974 neemt de directie van ACEC haar toevlucht tot een werkelijke lock-out bij de bedienden, tijdens een staking van de arbeiders, een methode die reeds meer dan een kwart eeuw uit onze zeden en gewoonten verdwenen was. En in maart 1976 richt ze haar offensief weer op de loontrekkenden, door het toekennen van de eindejaarspremie afhankelijk te stellen van de oprichting van een solidariteitsfonds dat voor het overgrote deel door de arbeiders dient gefinancierd, een gevaarlijk precedent dat het statuut van de bedienden in gevaar brengt.

Tegen dit statuut ondernam de directie van ACEC een regelrechte aanval in oktober 1976, toen ze 47 bedienden van de zetel te Herstal schorste tijdens een staking die begonnen was door de arbeiders. Deze poging om inbreuk te plegen op het werknemerskontraat en om ook voor de bedienden het begrip gedeeltelijke werkloosheid in te voeren, stuitte op een zodanig heftige weerstand, met solidariteitsstakingen en betogingen over heel het land, dat de ACEC-directie gedwongen werd terug te trekken, aan de geschorste bedienden een schadeloosstelling te verlenen en te verklaren dat het niet in haar bedoeling lag inbreuk te plegen op het werknemerskontraat.

EEN LEEFBAAR BEDRIJF.

Wat zal het lot zijn van ACEC? De regering blijft besloten om de overname van ACEC te begunstigen door het consortium van financiële groepen en trusts uit de elektriciteitssector aan wie ze financiële middelen wil geven in de vorm van minderheidsparticipaties, en aan wie ze ook allerlei andere hulp wil verstrekken. Deze operatie, zoals minister Herman ze heeft gewild, zou nog nefaster zijn dan die van 1970. Door ACEC afhankelijk te maken van een groep maatschappijen, waarvan de belangen zeer dikwijls ver uit elkaar liggen, zou men maken dat men opnieuw, en zelfs in ergere mate dan vroeger, de treurige ervaringen met een tweehoofdige directie beleeft, zoals men die meegemaakt heeft in de tijd dat EMPAIN en de GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ het beheer over de onderneming deelden.

Dit, terwijl ACEC een volkomen leefbaar bedrijf is op voorwaarde dat men het de nodige mogelijkheden geeft. Ondanks de economische crisis, heeft zich tijdens de afgelopen jaren een reële stijging voorgedaan van het aantal bestellingen dat genoteerd werd : het steeg van 9.425 miljoen F in 1973, tot 12.913 miljoen F in 1974, en tot 16.208 miljoen F in 1975.

Het is duidelijk dat een zeer belangrijk deel van de bestellingen werd overgemaakt door de openbare machten (de metro te Brussel); of werd bekomen met de steun van de openbare machten (Inga II) : een reden temeer dus, dat de Staat zich de controle zou toeëigenen over een onderneming die haar dynamisme kan terugvinden, op voorwaarde dat ze bevrijd wordt uit de machtsgreep van de multinationals en de Belgische trusts, en dat ze hervormd wordt met het vooruitzicht op een gewaarborgde, volledige tewerkstelling van haar industrieel en wetenschappelijk potentieel en van haar hoog gekwalificeerd personeel.

VOETNOTEN.

- (1) : *Interview gepubliceerd in 'Le Soir' van 29 april 1973.*
- (2) : *Informatieve bijeenkomst waaraan vertegenwoordigers van werkgevers en van vakbondsorganisaties deelnamen, gehouden op 12 februari 1969 op de zetel van Fabrimetal.*
- (3) : *Indien buitenlandse belangengroepen in het openbaar een bod zouden doen op de effecten van ACEC, moet de verrichting vooraf de toestemming krijgen van de minister van financiën, nadat het dossier onderzocht is geworden door de Bankkommissie.*
- (4) : *Kamer van Volksvertegenwoordigers, 25 februari 1969.*
- (5) : *'La Libre Belgique' van 14.2.70 en 'L'Echo de la Bourse' van 16.2.1970.*
- (6) : *'La Libre Belgique' van 29 maart 1971.*
- (7) : *'L'Echo de la Bourse' van 13 september 1972.*
- (8) : *'Le Journal' van 14 mei 1976.*
- (9) : *'Le Journal' van 9 december 1975.*